

עין משפט
גזר מצוה

ק"א מ"י פ"י מהלכות אבות הטומאות הלכה א':
ק"א ב מ"י פ"ח שם הלכה י':
ק"ב ג מ"י פ"ח שם הלכה י':
ק"ג ד מ"י פ"ח שם הלכה ח':

מוסף רש"י

דכי ירוק הוב בטהור. ונגע זו או נשא, שהרוק מנטמא במשא (ויקרא טו ח). מה שביד טהור טמאתי לך. אם רק כמה שזר טהור, דהוא ליה טהור נושא את הרוק (וזה הוה). בשעה שתיקן שלמה ערובין. ערובי תלדות וגור שלם להוציא מרשות הידור לרשות הידור תנאי, לעשות סיג והתקנה לאסור מורה שלם יבט להסיר מרשות הידים לרשות הידור, והינו דמתי (קהל יב) ואין חזק פיוקן משלים, שעשה אונים לתורה כאלוני בלי שאחזין אותו גם (שורבין כח). ונטילת ידים. לעשות סיג להטות (שם). הבה בני תחמסו נני, ושמחו לבי. ומה לא בני ממח קן (משלי כו יא).

מוסף תוספות

א. אפי"ג דפלוגתא היא בפסחים (טז:) טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא או דרבנן, איכא למימר דהכא. רש"י. ב. טומאת. מוס' הלא"ש. ג. ונקיט לה בדרך הניחא למאן דאמר דרבנן אלא למאן דאמר דאורייתא מצי איכא למימר, כהנהו ברהב"ה מקומות בתלמוד. רש"י. ד. משקין הבאין מחמת שרץ. מוס' הלא"ש. ה. מוס' דאורייתא. מוס' הלא"ש. והאני קל דהווי דטטמו ואהני דיו דהווי שניים, דבהי"ג אמרינן כביצי הרצל (ב"ק כה:). מוס' פסחים ח: א. דלא שייך דיו כי האי גונא כיון. מוס' הלא"ש. ז. מביא דיענא. מוס' הלא"ש. ח. והווי אובליין שנגעו במשקין שניים. מוס' הלא"ש. ט. והווי ניחא ליה טפי לאוקמה בהכי משום דדומיא דהרדי מתיי להו וכי וכו' היכי דהויק אובליין שנטמא במשקין הבאים מחמת ידים הכי גמי כלים. שטח להר"ן. י. ואתו תלמידיהו גזור בכל הידים, משום. מוס' הלא"ש. יא. ומשני התם. מוס' הלא"ש. יב. בתוספתא. מוס' הלא"ש. נמי מהרש"א. יג. גם. מוס' הלא"ש. יד. עם תלמידיהם. מוס' הלא"ש. טו. והויה קשה להם לישראל כיום שנעשה בו העגל. מוס' הלא"ש. טז. נמנו ורבו בית שמאי על ביה"ו רבי גזור בו כיום והויה קשה להם לישראל כיום שעשו בו את העגל. מוס' הלא"ש. יז. דן[כשם שהויה הלא עניו וכפוף לפני שמאי כך היו תלמידיו בעלי ענוה וכפופים לפני תלמידי שמאי והויה קשה להם לישראל. מוס' הלא"ש. ועיי' מהרש"א ומהר"ם].

יד:

כיון דהך גזור ברישא הא תו למה ל"י. ואם תאמר והא נפקא מינה לנוגע בספר מיד אחר נטילה ולא הסית דעתו ואפילו הכי ידיו טמאות משום דרבי פרק יש לומר דמשום הא לא היו גוזרין דמילתא דלא שכיחא היא שיגע בספר מיד אחר נטילה ומיהו השתא דגזור ידים מחמת ספר דרישא אפילו נוגע סמוך לנטילה גזרו עליה שלא חלקו:

סמי מכאן מבוז' יום. לא מן המשנה

אלא דלא היו ממניין י"ח דבר:

משקין הבאים מחמת שרץ. דאורייתא וינהי"א ב' לרבי עקיבא פריך דאית ליה דפרק קמא דפסחים (ד' ד'): ¹משקין לטמא אחרים דאורייתא²: **דבתיב** וב' משקה אשר ישתה. האי קרא דמשקין הבאין מחמת כלי איירי ומשקין הבאין מחמת שרץ אחי' צק"ו מינה ואם תאמר ומאי פריך דאורייתא נינהו נימא דיו לצא והתקנה לאסור מורה שלם מן הדין להיות כגדוין ולא ליהוי' אלא שני כמשקין הבאין מחמת כלי ואובליין הנוגעין בהן לא פסלי תרומה³ וי"ל דאין דבר הנוגע בשרץ שלא יהא ראשון ובפ"ק דפסחים⁴ (ג"ג שם) הארכתי יותר: **אלא** במשקין הבאין מחמת ידים. וא"ת ומה הולרכו לגזירה זו

דכיון דגזרו ידיים פוסלות את התרומה א"כ"י משקין שנגעו בהן היו תחלה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה⁵ וי"ל דהאובלים שנטמאו במשקין היינו גזירה דכל הפוסל את התרומה ועד השתא לא נגזרה והא דקאמר דמשקין הבאים מחמת ידים ה"ה מחמת כל פוסלי תרומה והא דקמסדר ר' יהושע לרבי אליעזר (חולין פ"ג דף לה.) מלינו שהשני עושה שני ע"י משקין ואע"ג דאכתי לא נגזרה מ"מ היה דעתן לגזור מיד: **אלא** במשקין הבאים מחמת שרץ. אומר ר"י דה"ה דהוה מלי

למנקט משקין הבאים מחמת ידים שגם הם מטמאים כלי לפסול תרומה כדאמר בצרכות בפרק אלו דברים (דף נג.) ב"ש אומרים נוטלים לידים ואחר כך מוחזים את הכוס שאם מוחזים תחלה יטמאו משקין שאחורי

הכוס מחמת ידים ויחזרו ויטמאו את הכוס⁶ אלא נקט משקים הבאים מחמת שרץ לאשמעינן דאפילו הכן לא היו אלא מדרבנן:

שמאי והל"ץ גזור. לא בעי לשנויי דשמאי והלא גזור צידים הבאות מחמת ספר ולא צתתם ידיס' דגזורו טומאה על הידים סתמא קמני דשמע כל סתם ידים: **ואי"ל** שמאי והל"ץ לא נחלקו **אלא** בג' דברים **בבבד**. ואם תאמר לימא דבג' דברים נחלקו ועמדו במחלוקתם ובשאר י"ח דברים נחלקו וּלמחר הושוו כדמשני לקמן כי פריך והא איכא בוצ' לגת כו' י"א הא שתיק ליה הלל לשמאי להכי לא מני לה בבדי' ג' דברים וי"ל דלא דמי להתם דבהבוצ' לגת שתיק ליה הלל לשמאי והויה לו מיד באותו מעמד להכי לא חשיב אצל הכא דכל היום נחלקו ולא הושוו עד למחר לא הוה ליה למימר לא נחלקו ואע"ג דקל"ת משמע⁷ שהיו א' שמאי והלל עמק' ⁷ציוס שגורו י"ח דבר דהא כי היכי דקמני (דף ח.) גבי בוצ' לגת אותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כו' ⁸וה"ו קמני בתוספתא דצנתי' גבי י"ח דברים¹⁰ מ"מ כריך לומר דשני מעשים הוו"1:

אלא

האשה שנפלו (דף פג.): וגור טומאה על כלי מסכות. לקמן [טז:] מפרש: **שמאי וסיעתו** כו'. והם עמקן היו עם תלמידיהם במחלוקת של י"ח דבר: **וצי"ח דבר נחלקו**. כלומר אותם י"ח שגזרו במחלוקת היו אלא שנמנו וגמלאו צ"ש רבים: **שלשה מקומום**. לקמן [טז.] מפרש: **לפלוס**. תרומה על מגען לא אובליין ולא שורפין: **לשריפה**. שהיו שורפין תרומה עליהן: **שלמה גזר**. דכתיב (קהלת יב) ואין וחקר שעשה אונים לתורה כלומר סיג והרחקה ככפיה זו שנוטלין אותה באונים ואין נוגעין בה: **עירובין**. אונים להוצאת שבת שאסור להוציא מרשותו לרשות חצירו ואע"פ ששניהם רה"י:

יציאות השבת פרק ראשון שבת

וצא השמש וטהר. ומקמי הכא לא. ואוקמינן להאי קרא בתרומה ציבמות צפ' הערל (ד' עד:) ואפי' לנגיעה אשכחן קרא התם¹ כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם בזמס² (ה' וגו') והאי נגיעה היא ובעינן הערב שמש אלמא פסיל בנגיעה דאי לא פסיל למאי קרי ליה וטהר השתא

מכלל דמעיקרא לא היו טהור גמור והאי כלי לאו בר אכילה הוא ומיחו טמויי לא מטמינן דהא לאו טמא איקרי: **סמי מכאן**. הסר מכאן: **מחמם שרץ**. שנטמאו בשרץ: **דאורייתא** היא. שהמשקין ראשון והאובל שני ופוסל תרומה להיות שלישי: **דכתיב וכל משקה וגו'**. ואע"ג דהאי דמשקין הבאין מחמת אויר כלי חרס כתיב דהא כתיב לעיל מיניה כל אשר בתוכו יטמא מכל האובל כלומר אם יש בתוכו אובליין או משקין והני שניים נינהו שהכלי היה ראשון והם שניים ואובל הנוגע בהן אינו פוסל את התרומה (י' א"ה) הא גמרינן משקין הבאין מחמת שרץ מנייהו צק"י בפ"ק דפסחים (דף יח:) וכיון דמקבלי טומאה מדאורייתא ממילא עבדי לאוכל שני דהכי גמרינן סדר טומאה התם דמשקה מטמא אוכל ואוכל משקה דלא משכחת רביעי בקדש אלא כדכי דהא אין טומאה עושה כיוצא בה לא להיות אוכל מטמא אוכל ולא משקה מטמא משקה ולא אוכל ומשקה מטמאין כלים דאין כלי מיטמא אלא בצד הטומאה: **מחמם ידים**. לפני נטילה דגזור רבנן צידים וכן בשאר כל פוסלי תרומה השניין לטמא משקין להיות תחלה: **גזירה משום משקין הבאים מחמם שרץ**. דאשכחן בהן שרץ ראשונים דאורייתא. והא דגזור בכל טומאת משקין להיות תחלה ולא גזור נמי באובליין גזירה משום אוכל הבא מחמת שרץ היינו טעמא דאחמור רבנן דמשקין משום דעלולין לקבל טומאה שאינן צריכין תיקון הכשר להביאן לידו טומאה³ אצל אובליין צריכין תיקון נמינת שצט"ס לשון תיקון: **משקה כוזב**. היוצא ממנו רוקן וחוזו ומימי רגליו: **וכי ירוק כוזב וגו'**. וככס בגדיו אלמא אב הטומאה הוא לטמא אדם וצגדים דהיינו כלים. ושאר משקין היוצאין ממנו גמרינן מרוק⁴ מה רוק מתאסף תחלה ואח"כ יוצא אף כל מתעגל ויוצא כגון מימי רגליו: **מה שציד טהור טמאטי** לך. אינו צריך כאן דטומאת משא ילפינן מיניה לרוק במסכת נדה (פ"ז דף נה:.) **אלא בבאין מחמם שרץ**. דלאו אב הטומאה הן והכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה כדתניא בפסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאים מאויר כלי חרס ת"ל מכל האובל וגו' [ויקרא יא] אוכל ומשקה מיטמא מאויר כלי חרס כו' אלמא לא אחי כלי טמא ומטמא ליה וכי"ש אוכל ומשקה וגזור רבנן דליטמא לענין תרומה משום משקה זב וחבה שהן אב הטומאה: **על ארץ העמים**. משום ספק קצרות שלהן דנכרי מטמא בנגעו ובמשא ואהל לרצנן (י' ולרבי שמעון נמי דאמר אין מטמאין באהל מטמאין הן בנגעו ובמשא ורקב: **ועל כלי זאוגים**. דלא כתיב באורייתא טומאה: **סיקן כסוצה**. שהיא כוצה לה כל נכסי אחראין לכתובה לפי שהיה מיוחד לה כתוצתה וכשהיה כועס עליה אומר לה טלי כתוצתיך ואצי בכתוצות כסוף

האשה שנפלו (דף פג.): וגור טומאה על כלי מסכות. לקמן [טז:] מפרש: **שמאי וסיעתו** כו'. והם עמקן היו עם תלמידיהם במחלוקת של י"ח דבר: **וצי"ח דבר נחלקו**. כלומר אותם י"ח שגזרו במחלוקת היו אלא שנמנו וגמלאו צ"ש רבים: **שלשה מקומום**. לקמן [טז.] מפרש: **לפלוס**. תרומה על מגען לא אובליין ולא שורפין: **לשריפה**. שהיו שורפין תרומה עליהן: **שלמה גזר**. דכתיב (קהלת יב) ואין וחקר שעשה אונים לתורה כלומר סיג והרחקה ככפיה זו שנוטלין אותה באונים ואין נוגעין בה: **עירובין**. אונים להוצאת שבת שאסור להוציא מרשותו לרשות חצירו ואע"פ ששניהם רה"י: ולמחר

מסורת הש"ס

א) [נדה נה:]: ב) [לקמן טז: ועי' במוטות פג:]: ג) [לקמן טז:]: ד) [נסח:]: ה) עירובין כז: ע"ש, ו) וינמות פה"א, ז) [ויקרא יא, ח] [רש"י מ"ז, ט] [פסחים יח:]: ח) [נדה טז:]: ט) וינמות פה"א, י) [נש"ל דף יח:]: יא) [במוס' הלא"ש איתא ה"ג בלי וא"ו וכן מנניה המהרש"א, יב) [פ"א ה"ח], יג) [ש"ס דלומר שזה שרץ לקמן טז: על ואמר אילפא וכו':]

תורה אור השלם

1 וצא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי שם יטהר: ויקרא כב ז
2 מפל האכל אשר יאכל אשר יבוא עקלי מים ויטמא וכל משקה אשר ישתה ככל כלי יטמא:

3 וכי ירק חוב בטהור ובסם בגדיו ורדחן בפנים וטמא עד הקרוב:

ויקרא טו ח

4 בני אם חכם לךך יטמא מים וגו' משלי כג טו
5 חכם בני וטמא לבי ואשיבה חרפי דברי: משלי כו יא

הגהות הב"ח

א) "שש" ד"ה וצא השמש וכו' אשר יעשה מלאכה בהם הערב וטהר וגו' והאי נגיעה:

גליון הש"ס

גם' דאמר רב הונא בג' במקומות נחלקו וכו'. עיין מהנה דף טז ע"א מוס' ד"ה וסיק כן יועזר: שם ובג'רית ידים וכו'. רש"י מוקף וענינת: תוס' ד"ה ואילו וכו'. ובשאר י"ח דברים נחלקו ולמחר חוששו וכו' וכליתא כ"ג' חולין נ"ה' ע"ב לא נחלקו לא עמד ר"מ במחלקות:

תוס' ישנים

א) הי"מ לגמיי דקדוש גזרו אלתיה אפי"ש שאין אנו יודעין ממי דהא על י' פסוקים שורפין תרומה ע"כ קודם לכן גזרו אלתיה אפי"ש שלם מנינו אלא עדפיסא מיניה פריך: (ה)

ב) והי"ה דסי"מ למפרש א"כ טמויי נמי לטימו ל"ע דלית ליה שני ששה שלישי בחולין:

רבינו חננאל

ובמחילה גזור על הידים הנוגעות בספר להיות פוסלין התרומה כדי שלא יהו מצוין ליגע [ב]ס"ת [גורס] אלא במפה. וגזרו גמיר על האובליין שנטמאו מן המשקין שנטמאו מחמת ידים שיפסלו התרומה, גזירה משום משקין שנטמאו מחמת שרץ. ועל הכלים שנטמאו במשקין הבאים מחמת שרץ, גזירה משום זב. מבוזל יום, אסיקנא סמי מכאן מבוזל יום.